

Koplīgumu potenciāls Latvijā vēl nav pietiekami labi iepazīts un izmantots. Vienlaikus koplīgums veicina godīgu balansu starp darba devēja un darba ņēmēju interesēm, ļaujot vienoties par tādiem noteikumiem, kuri vēl nav vai tikai minimāli regulēti tiesību aktos un tādā veidā, kas ir atbilstošs konkrēta uzņēmuma vai nozares darbības specifikai, kā arī darba devēja un darba ņēmēju vajadzībām. Koplīgumi veicina vienlīdzību, uzlabo uzņēmuma rezultātus, mazina darbinieku rotāciju, stimulē produktivitātes pieaugumu un ceļ uzņēmuma prestižu investoru un darbaspēka acīs.¹

Lai koplīgumā vienotos par darba un privātās dzīves saskaņošanas aspektiem, arodbiedrībai ir būtiski ievērot noteiktus soļus:

1. noteikt darba un privātās dzīves izaicinājumus un veikt darbinieku vajadzību analīzi, piemēram, veicot darbinieku aptauju

2. noteikt sarakstu ar darbinieku prioritārām vajadzībām

3. kopā ar arodbiedrības biedriem, izvēlēties nepieciešamos instrumentus

4. ierosināt pārrunas ar darba devēju par koplīguma slēgšanu, piedāvājot savus priekšlikumus

5. pārrunās ar darba devējiem argumentēt un vienoties par koplīguma normām

6. pēc koplīguma parakstīšanas informēt biedrus par tā noteikumiem

1 - Collective bargaining: a policy guide /International Labour Office, Governance and Tripartism Department (GOVERNANCE), Conditions of Work and Equality Department (WORKQUALITY) - Geneva: ILO, 2015, p.4-5.

Instrumenti, par kuriem var vienoties koplīgumā, lai palīdzētu darbiniekiem saskaņot darbu un privāto dzīvi, pielāgojot darba laiku, darba izpildes vietu un novēršot izdegšanas sindromu.

Elastīgs darba laiks, paredzot:

- īpašu darba laika sākumu un beigas atkarībā no darbinieku vajadzībām. Šāds rīks, būtu īpaši nozīmīgs vecākiem, kuriem ir jāved bērni uz skolu, kā arī darbiniekiem, kuri mācās;
- iespēju strādāt četru darba dienu nedēļu, sadalot piektās dienas darba stundas citās dienās. Šāds instruments sniegtu darbiniekiem iespēju saņemt papildus brīvdienas, ģimenes vajadzībām, apmācībām vai atpūtai.

Samazināts darba laiks, paredzot

- īsa darba nedēļu, saglabājot darbinieka darba samaksu nemainīgu.

Attālināts darbs, paredzot:

- darba devēja pienākumu piešķirt attālinātu darbu īpašu ģimenes apstākļu dēļ;
- iespējas saņemt apmācības un pārkvalificētos, lai darba pienākumus varētu veikt attālināti;

- kārtību, kā attālināta darba gadījumā uzņēmumā veic darba veselības un drošības novērtējumu, tostarp psihosociālā riska novērtējumu;
- attālināta darba izdevumu kompensāciju (piemēram, saistībā ar darba vietas iekārtošanu, interneta un komunikāciju aplikāciju abonementa izmaksu kompensēšanu);
- darba devēja pienākumu nodrošināt uzņēmuma tehnisko aprīkojumu un programmatūru attālināta darba veikšanai;
- mehānismus darba laika uzskaitē attālināta darba gadījumā.

Tiesības atslēgties, paredzot:

- darba devēja un arodbiedrības apņemšanos uzņēmumā veicināt kultūru, kura neatbalsta principu "vienmēr pieejams" un kurā darbiniekiem, kuri piekrīt būt pieejami ārpus darba laika, netiek dota priekšroka salīdzinājumā ar tiem, kuri to nedara;

- mechānismu, kas realizē darbinieku tiesību būt nepieejamiem ārpus darba laika, piemēram, atslēgt e-pasta un telefona paziņojumus.

Veselības veicināšana, paredzot

- darba devēja apmaksātu apdrošināšanu, kas aptver sporta nodarbības;
- apmaksātas sporta nodarbības darba vietā;
- iespēju apmeklēt sporta nodarbības darba laikā.

Instrumenti darbinieku izdegšanas novēršanai, paredzot:

- regulāru darba slodzes novērtēšanu, kuru veic arodbiedrība sadarbībā ar personāla vadību;
- psiholoģiska atbalsta instrumentus uzņēmumos, kuros raksturīga augsta psiholoģiska spriedze;
- apmaksātas psihologa konsultācijas;
- darbinieku un darba vadītāju obligātas apmācības un koučingu izdegšanas novēršanai;
- iekšēju koordinācijas mehānismu, kura ietvaros darbinieki zina, kur jāziņo, ja novēro iedegšanas simptomus sev vai kolēģiem.

Kopīguma normas darba un ģimenes dzīves saskaņošanai, īpaši darbiniekiem ar bērniem.

Paternitātes atvaļinājums, paredzot:

- apmaksātas dienas papildus valsts apmaksātajam paternitātes atvaļinājumam.

Bērnu pieskatīšanas iespējas, paredzot

- bērnu pieskatīšanas iespējas uzņēmumā (bērnu istaba)
- bērnu pieskatīšanas iespējas īpašajā bērnu pieskatīšanas iestādē, kuru izveido vai ar kuru sadarbojas darba devējs.

Bērnu pieskatīšanas finansēšana, paredzot

- pabalstu darbiniekiem, izdevumu, kas saistīti ar bērna pieskatīšanu (aukle, bērnu dārzs) kompensēšanai.

Samazinātas darba stundas jaunajiem vecākiem, saglabājot iepriekšējo darba samaksas līmeni.

Vecāka atgriešanās darba vietā atbalstīšana, paredzot

- apmācības jaunajam vecākam pēc atgriešanās no bērna kopšanas atvaļinājuma, lai atvieglotu iekļaušanos darba procesā;
- mentoru un koučinga atbalstu.

Bērnu vasaras nometnes, organizējot

- nometnes vai paredzot pabalstu vecākiem nometnes dalības maksas izdevumu kompensācijai.

Materiāls atbalsts ģimenei ar bērniem, paredzot speciālus pabalstus.

Darba laika pielāgošana, paredzot:

- iespēju pieskaņot darba laika sākumu un beigas bērnu dārza vai mācību iestādes grafikam;

- maiņu grafiku saskaņošana, ja uzņēmumā strādā abi vecāki.

Papildus apmaksātas atvaļinājuma dienas vecākiem ar bērniem.

Ikgadējā apmaksāta atvaļinājuma pieskaņošana skolas brīvlaikam.

Īslaicīgā attaisnotā prombūtne, lai piedalītos bērna veselības pārbaudē.

Kopīguma normas darba un ģimenes dzīves saskaņošanai, īpaši darbiniekiem, kuri aprūpē ģimenes locekļus.

Aprūpētāja atvaļinājums, paredzot:

- darba devēja apmaksātas brīvas dienas, lai rūpētos par sasirgušu ģimenes locekli;
- ģimenes locekļa jēdzienu pēc iespējas plašāk, proti, laulātais, partneris, vecāks, vecvecāki, brālis vai māsa, adoptētājs vai adoptētais, vai cits tuvs ģimenes loceklis.

Finansējums aprūpēšanas izmaksu segšanai, paredzot:

- paredzot speciālu pabalstu vai kompensēšanu atbilstoši faktiskajiem izdevumiem, kas saistīti ar sasirguša ģimenes locekļa ārstēšanos sociālās aprūpes institūcijā vai sociālo aprūpi mājās.

Īslaicīgā attaisnotā prombūtne, lai

- piedalītos aprūpējamā pieauguša ģimenes locekļa veselības pārbaudē.